

Список використаних джерел

1. Новаковський П. М. Діти зі зброєю у руках: жахливі реалії сучасного сьогодення. *Міжнародні читання з міжнародного права пам'яті професора П. Є. Казанського* : матер. третьої міжнар. наук. конф. (м. Одеса, 2–3 листопада 2012 р.) / відп. за випуск М. І. Пашковський ; НУ «ОЮА». Одеса : Фенікс, 2012. С. 681–684.
2. Збірник навчальних текстів курсу «Захист та забезпечення прав дітей та молоді груп з 38 ризику» / С. Буров, О. Гатіятуллін, Р. Коваль, А. Кориневич, О. Лазаренко, П. Пархоменко, О. Темченко, Г. Янова. К. : ПП «Видавництво «Сучасний письменник», 2015. 52 с.
3. Конфлікти, що змінили світ / І. М. Попов, П. А. Щелін та ін. ; худож.-оформювач О. А. Гугалова-Мешкова. Х. : «Фоліо», 2020. 186 с.
4. Опольська Н. М. Права дітей, які постраждали внаслідок збройного конфлікту. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право (Право)*. Вип. 27. 2015. № 27. С. 278–283.
5. Філіпська Н. О. Протидія використанню дітей-солдат у військових конфліктах. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 3. С. 238–241.

Науковий керівник: асистент кафедри Музика В. В.

СФІМОВА ВЛАДА АНТОНІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»

ГІБРИДНА ВІЙНА: ПРОБЛЕМИ СЬОГОДЕННЯ

Постійний стрімкий розвиток технологій та зростання ролі інформаційного кіберпростору вносять певні корективи в усі сфери життєдіяльності, зумовлюють появу нових видів зброї та стратегій ведення збройних конфліктів. Це породжує гостру необхідність модернізації норм міжнародного права, зокрема міжнародного гуманітарного права, для ефективного протистояння сучасним викликам.

Феномен «гібридної війни» не є відносно новим. Ще на початку 2000-х років політологи почали говорити про нову «сучасну війну», яка відрізняється від «традиційної» своїми механізмами впливу, війсьними пріоритетами та засобами здійснення атак [4]. Проте, не зважаючи на долі тривалий час існування такої «проблеми», в міжнародному праві відсутнє конвенційне визначення та інтерпретація поняття «гібридна війна».

Загалом гібридна війна – комплекс заходів, який поєднує у собі традиційні та нетрадиційні методи, пов'язанні із застосуванням конвенційної зброї, веденням партизанської війни, тероризмом, кібервійною та злочинною поведінкою з метою

досягнення певних політичних цілей. Головним інструментарієм, що забезпечує досягнення політичних цілей, є створення в державі, обраній для агресії, внутрішніх протиріч та конфліктів з подальшим їх використанням [2]. Держава-агресор, як правило, комбінує звичні для війни воєнні дії з прихованими та інноваційними, заперечуючи власну причетність до такого конфлікту, що доволі суттєво ускладнює реагування на них [3].

Головною проблемою існування такого «феномену» є у відсутність межі між станом війни і миру, що ускладнює регулювання таких конфліктів сучасним МГП. Поєднуючи воєнні компоненти (перехід противника до адаптованих методів ведення бойових дій в усіх сферах дій; розширення арсеналу засобів ведення війни на основі роботизації і дистанційних воєнних дій; формування і використання ситуаційних, автоматизованих комплексів і систем спостереження й нападу) держава-агресор філігранно впливає на інформаційний простір, нерідко підриває довіру населення до органів влади, підтримує сепаратизм та тероризм, часто сприяючи формуванню нерегулярних збройних формувань, як наприклад, повстанців [5].

Стадія «інформаційної» чи «кібер» війни може тривати роками з метою ослаблення внутрішнього порядку держави, що надає державі-агресору суттєву перевагу впродовж вже традиційного воєнного конфлікту. Проте, в багатьох випадках, такі дії відбуваються паралельно [2]. Показовою в цьому плані є ситуація на Сході України. Бойовим діям в Іловайську і Дебальцеве передували істотний підйом активності в інформаційному просторі. Широко поширювалася негативна інформація про ключових посадових осіб збройних сил України та представників уряду.

Міжнародне право намагається врегулювати міждержавні відносини в умовах нових реалій, проте, як показує практика, гібридна війна є складною для своєчасного розпізнавання та, регулюється переважно базовими принципами МГП так само, як і рішеннями міжнародних судів.

В липні 1979 року США, користуючись падінням уряду А. Сомоса в Нікарагуа, розпочали дії, подібні до сучасного уявлення про гібридну війну. Сполученні Штати займалися мінуванням портів Нікарагуа, масовими порушеннями повітряного простору, надавали фінансову і військову допомогу збройним антиурядовим угрупованням, пізніше реорганізованим в демократичні сили Нікарагуа (ФДН) і Демократичний революційний союз (Ардео), відомий як «контрас». У 1983 році Конгресом США був прийнятий спеціальний закон про виділення коштів для ЦРУ на цілі щодо забезпечення «прямих або опосередкованих військових або напіввійськових операцій в Нікарагуа» [3].

В 1984 році Нікарагуа подала позов до Міжнародного суду ООН, який після встановлення юрисдикції, взявся за розгляд

справи. Хоча США відмовилися приймати участь у процесі, це не створило перешкод для винесення рішення. Міжнародний Суд ООН, дослідивши практику держав, ухвалив, що норма, яка міститься в п. 4 ст. 2 Статуту ООН, є фундаментальним і найважливішим принципом міжнародного права. Міжнародним Судом ООН було підтверджено, що норма Статуту ООН, яка забороняє застосування сили, є прикладом імперативної норми *jus cogens* [4].

Стосовно заяв США щодо колективної самооборони, Суд вказав, що така самооборона вимагає, щоб постраждала від збройного нападу держава оголосила про це і попросила допомоги. До того ж, в порядку самооборони держава зобов'язана повідомити про свої дії Раді Безпеки ООН на підставі ст. 51 Статуту ООН [1].

Таким чином, регулювання подібних конфліктів не має договірного визначення, проте користуючись такими основоположними принципами міжнародного права як невтручання, рівність та самовизначення народів, непорушність кордонів тощо, міжнародні судові установи мають змогу вирішувати спірні правовідносини, що виникають в умовах гібридної війни.

На жаль, наразі цей феномен починає все. більше прогресувати та розвиватися. Сучасна модель війни виявилася більш ефективною за традиційну, і тому перед МГП повстає необхідність саме офіційного закріплення як термінології й загальних положень, так і відповідальності за порушення зобов'язань й використання інноваційних методів проведення воєнних дій. Проте, як показує практика, стратегічну перевагу в своєму розпорядженні той з акторів, хто першим зрозуміє і почне застосовувати нові технології, хто може використовувати задля підсилення своїх можливостей. В свою чергу право, повинно стримувати апетити держав, забезпечуючи реалізацію свого головного завдання – регулювання суспільних відносин та встановлення миру.

Список використаних джерел

1. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду: Міжнародний договір від 26.06.1945. *База даних «Законодавство України» Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text
2. Війна «гібридна» в кн. : *Політологічний енциклопедичний словник* (уклад. Л. Герасіна, В. Погрібна та ін. ; за ред. проф. М. П. Требіна). Харків : Право, 2015. 816 с.
3. Світова гібридна війна: Український фронт (під головн. ред. В. П. Горбуліна). Київ : НІСД, 2017. 496 с.
4. Hoffman F. Hybrid Warfare and Challenges. *Joint Forces Quarterly* 52(2009): 34–39.

5. Mansoor P. Hybrid War in History, in *Hybrid Warfare: Fighting Complex Opponents from the Ancient World to the Present*, ed. Williamson Murray and Peter R. Mansoor (Cambridge: Cambridge University Press, 2012).

Науковий керівник: асистент кафедри Музика В. В.

ЗАМОСТЕНЧУК АНАСТАСІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»

ДЕКЛАРАЦІЯ МАРТЕНСА ЯК ГАРАНТІЯ ГУМАННОСТІ В ПЕРІОД ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Понад століття тому у міжнародному гуманітарному праві виник принцип, який з того часу віднайшов свого закріплення у багатьох конвенціях, які регулюють закони і звичаї війни, а саме: Гаазька конвенція II 1899 року, Гаазька конвенція IV 1907 року, Женевські конвенції 1949 року (ст. 63 ЖК I, ст.62 ЖК II, ст.142 ЖК III, ст.158 ЖК IV) та Додаткові протоколи до них 1977 року. Мова йде про принцип, який було сформульовано видавничим російським юристом-міжнародником Ф.Ф. Мартенсом. Принцип отримав назву декларація (застереження) Мартенса. Слід підкреслити, що він не лише не втратив свого значення, а й продовжує міститися в сучасному міжнародному законодавстві.

У декларації Мартенса сформульовано основоположні ідеї, якими держави повинні керуватися під час ведення збройних конфліктів. Дана декларація є певною базою на основі якої формуються всі подальші принципи міжнародного гуманітарного права.

Головна ідея декларації за словами самого Ф.Ф. Мартенса полягала у тому, щоб заборонити воюючим сторонам свавільно інтерпретувати закони і звичаї війни на власний розсуд і залежно від обставин, які склалися. Дана ідея була підтримана делегатами Гаазької мирної конференції 1899 року і вперше закріплена у преамбулі Гаазької конвенції про закони і звичаї сухопутної війни 1899 р., згідно з якою « у випадках не врегульованих даною угодою, населення та воюючі сторони залишаються під охороною та дії засад міжнародного права, оскільки вони випливають із звичаїв, що встановилися між цивілізованими народами, із законів людяності і вимог суспільної свідомості». Саме з такими словами виступив Ф.Ф. Мартенс, коли делегати мирної конференції не змогли дійти згоди